

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 322 sahifa,
18-may, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
<i>Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi</i>	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
<i>Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna</i>	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
<i>Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi</i>	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
<i>Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li</i>	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
<i>B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
<i>Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
<i>Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna</i>	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
<i>A. Safarov</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
<i>Xolmatov Doston Dilshod o'g'li</i>	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
<i>Xolmurodova Sarvinov</i>	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
<i>G'afforova Dildora Ergashevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
<i>Yusupova Umida Zayniddin qizi</i>	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
<i>Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi</i>	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
<i>Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi</i>	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
<i>Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
<i>Xurramova Sojida Abdunazar qizi</i>	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari	91
<i>Risvayeva Charos Zaydilla qizi</i>	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
<i>Z. N. Urunova, M. Jaborova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
<i>Sattorova Shirinoy San'atovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
<i>Buvrayev Akram Rustam o'g'li</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
<i>Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
<i>Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna</i>	

Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaniing psixologik determinantlari hamda klinik jihatlarini	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otabek Yo'ichi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля kameraproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Ислонбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'liqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'k'lanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyeovich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	

The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixologiyistik xususiyatlari	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari	219
<i>Alqarov Qodir Xolmatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	
Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
<i>Murodova Sayyora Qanoatovna</i>	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari	226
<i>Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
<i>Abdunabiyeva Kamola Mansurovna</i>	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
<i>Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi</i>	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
<i>Kozimov Sayfullah Maxammadjon o'g'li</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish	245
<i>Raximov Zokir Toshmirovich</i>	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
<i>Temirov Shoirbek Raimjonovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish	253
<i>Kimsanova Rahnamo Solijonovna</i>	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish	257
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari	261
<i>Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
<i>Oblayeva Lobar Erdonovna</i>	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
<i>Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi</i>	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
<i>Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi	276
<i>Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi</i>	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools	279
<i>S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova</i>	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
<i>Shahlo Obidova</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish	286
<i>Shodmonova Shoir Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi</i>	
Talabalarining to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
<i>Turakulova Feruza Mamadoli qizi</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish.....	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самоотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе.....	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	
Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	

OLIV TA'LIM TIZIMIDA LIDERLIK KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING KOMPLEKS YONDASHUVLARI

Risvayeva Charos Zaydilla qizi

O'zbekiston Respublikasi Harbiy xavfsizlik va mudofaa universiteti,
Quruqlikdagi qo'shinlar instituti
Tillar kafedrası katta o'qituvchisi, p.f.f.d. (PhD)

Annotatsiya: Oliy ta'lim tizimida talabalarining yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirishning nazariy va metodologik asoslari tahlil qilingan. Jamiyatning global integratsiyalashuvi sharoitida yoshlarning ijtimoiy faolligi, tashabbuskorligi hamda liderlik kompetensiyalarini shakllantirish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida yoritilgan. Talabalarda liderlik salohiyatini rivojlantirishda o'zini anglash, emotsional intellekt, kommunikativ kompetensiya va adaptiv boshqaruv ko'nikmalarining ahamiyati asoslab berilgan. Zamonaviy yetakchilikni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari tizimli ravishda tahlil qilinib, rahbarlik kompetensiyalarini shakllantirishning uzluksiz va kompleks jarayon ekanligi ta'kidlangan. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida talabalar liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion pedagogik metodlarni takomillashtirish uchun ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: liderlik, liderlik kompetensiyasi, talaba shaxsi, ijtimoiy faollik, emotsional intellekt, adaptiv yetakchilik, transformatsion rahbarlik, o'z-o'zini boshqaruvchi ta'lim, kommunikativ kompetensiya, professional rivojlanish, oliy ta'lim, uzluksiz ta'lim, liderlik salohiyati, pedagogik metodologiya, strategik boshqaruv.

Abstract: The theoretical and methodological foundations of developing leadership abilities among students in the higher education system are analyzed. In the context of global social integration, the formation of students' social activity, initiative, and leadership competencies is considered one of the priority directions of modern education. The importance of self-awareness, emotional intelligence, communicative competence, and adaptive management skills in developing students' leadership potential is substantiated. The main directions of modern leadership development are systematically analyzed, emphasizing that the formation of leadership competencies is a continuous and comprehensive process. The research findings serve as a scientific and practical basis for improving innovative pedagogical methods aimed at developing leadership competencies among students in higher education institutions.

Key words: leadership, leadership competency, student personality, social activity, emotional intelligence, adaptive leadership, transformational leadership, self-directed learning, communicative competence, professional development, higher education, continuous education, leadership potential, pedagogical methodology, strategic management.

Аннотация: Проанализированы теоретические и методологические основы развития лидерских способностей студентов в системе высшего образования. В условиях глобальной интеграции общества формирование социальной активности, инициативности и лидерских компетенций молодежи рассматривается как одно из приоритетных направлений современного образования. Обоснована значимость самосознания, эмоционального интеллекта, коммуникативной компетентности и навыков адаптивного управления в развитии лидерского потенциала студентов. Основные направления развития современного лидерства систематически проанализированы, а также подчеркнуто, что формирование управленческих компетенций является непрерывным и комплексным процессом. Результаты исследования служат научно-практической основой для совершенствования инновационных педагогических методов, направленных на развитие лидерских компетенций студентов в учреждениях высшего образования.

Ключевые слова: лидерство, лидерская компетенция, личность студента, социальная активность, эмоциональный интеллект, адаптивное лидерство, трансформационное руководство, самоорганизованное обучение, коммуникативная компетентность, профессиональное развитие, высшее образование, непрерывное образование, лидерский потенциал, педагогическая методология, стратегическое управление.

KIRISH

Dunyo hamjamiyati bilan integratsiyalashuv jarayonida taraqqiyotning asosiy omillaridan biri sifatida jamiyat a'zolarining faollik darajasi e'tirof etilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, talabalarining yetakchilik qobiliyati va ijtimoiy faolligini oshirish hamda rag'batlantirish tizimini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Tashab-

buskorlik, muloqot madaniyati, tashkiliy qobiliyat, ijtimoiy faollik va rivojlangan emotsional intellekt samarali liderlikning negizini tashkil etuvchi fazilatlar bo'lib, aynan talabalik davrida shakllantirilishi zarur bo'lgan kompetensiyalar hisoblanadi. Me'yoriy-huquqiy hujjatlar hamda ta'limiy dasturlar talabalarda liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish muhimligini ta'kidlagan bo'lsa-da, amaliyotda bu holat ko'pincha faqat bayonot darajasida qolib ketmoqda. Ushbu holatning sabablari qatorida talabalik davrida liderlik shaxsini shakllantirishga yo'naltirilgan ilmiy asoslangan metodologiyaning yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi alohida o'rin tutadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Knowles, Holton va Swanson ta'kidlaganidek, inson voyaga yetgan sari uning o'zini boshqarish qobiliyati ortib boradi va u o'z ta'lim jarayonini mustaqil tashkil eta boshlaydi. Knowles o'z-o'zini boshqaruvchi ta'limni quyidagicha ta'riflaydi: "Odamlar o'zlarining ta'lim ehtiyojlarini mustaqil aniqlaydilar, o'quv maqsadlarini belgilaydilar, resurslarni aniqlaydilar, mos strategiyalarni tanlab, ularni amalga oshiradilar va o'z o'quv natijalarini baholaydilar."

Liderlik uslubiga ta'sir etuvchi omillarni anglashni rivojlantirish liderlik bo'yicha pedagoglar va tadqiqotchilarning ushbu uslublardagi farqlanishlarni izohlash orqali bilim doirasini kengaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kasbiy rivojlanish bo'yicha mutaxassislar hamda inson resurslari bo'yicha trenerlar xodimlarning liderlik uslublari mehnat samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatishini chuqur anglashlari lozim.

Yetakchining o'zini va atrof-muhitini anglash jarayoni uzluksiz bo'lib, asosan uning nazorati ostida kechadi. Shuningdek, rahbarlar qanday qilib o'zlari va hamkasblarining o'zini anglash darajasini oshirishlari, o'z-o'zini boshqaruvchi va uzluksiz o'rganuvchi shaxslar sifatida shakllanishlari, mavjud resurslardan (masalan, fikr-mulohaza va murabbiylikdan) foydalangan holda o'z rivojlanishlarini samarali tashkil etishlari mumkinligi ham bayon etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Liderlik ko'nikmalarini shakllantirish oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonining ustuvor maqsadi sifatida qaralib, uzluksiz ta'lim konsepsiyasini amaliyotga joriy etishda asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qiladi hamda bozor iqtisodiyoti tamoyillariga muvofiq keladi. Universitetlarda talabalarning munosabatlarini shakllantirishda liderlik salohiyatini rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biriga aylanishi lozim. Liderlik niyatlarini shakllantirish g'oyasi mukammallikka intilish bilan chambarchas bog'liqdir.

Heifetz va Lauder moslashuvchan yetakchilik uchun quyidagi olti asosiy tamoyilni ilgari suradilar:

- vaziyatni to'liq anglash bilan birga faol ishlash – kundalik vazifalarga haddan tashqari berilib ketmaslik va yuz berayotgan o'zgarishlarni tahlil qilish;
- moslashuvchan muammoni aniqlash – ya'ni aynan nimani o'zgartirish zarurligini belgilash;
- stressni boshqarish – stress haddan tashqari yuqori bo'lmasligi, biroq o'zgarishlar uchun zarur bo'lgan bosim saqlanishi lozim. Bunga vaqtinchalik "muvozanatlashtiruvchi muhit" (masalan, seminarlar yoki tashqi mashg'ulotlar) yaratish orqali erishish mumkin;
- fokusni saqlab qolish – diqqatni chalg'ituvchi omillar (ayblovlar va rollar bo'yicha nizolar)ga qarshi kurashish;
- mas'uliyatni topshirish – o'z ishining mohiyatini yaxshi biladigan xodimlarga ishonch bildirish va ularni islohotlar jarayoniga jalb etish;
- tashkilotning quyi bo'g'inlaridan shakllanayotgan rahbarlarni qo'llab-quvvatlash – ularning o'z g'oyalari bilan yuqori bo'g'inlardan qarshilikka uchramasdan faol ishtirok etishlari uchun imkoniyat yaratish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yetakchilikni rivojlantirish bo'yicha strategiya va dasturlar tashkilot faoliyat yuritayotgan muhit hamda uning o'zgaruvchan ehtiyojlariga muvofiq shakllanadi. Bu jarayon bir martalik tadbir emas, balki shaxsiy va tashkilot miqyosida o'sish hamda yangilanishga yo'naltirilgan kompleks yondashuvni talab etadi. Bunday rivojlanish chuqur tahlil va anglashni, ya'ni biznes maqsadlari, yetakchilik talablarini aniqlash, rahbarlarni tanlash va tayyorlash, tashkilotning strategik yo'nalishini belgilash hamda uni doimiy takomillashtirib borish kabi masalalarni o'z ichiga oladi. Quyida yetakchilikni rivojlantirish bo'yicha ilgari surilgan yondashuvlar asosida shakllangan yetita asosiy yo'nalish keltirilgan:

1. Ko'nikmalarga bo'lgan ehtiyojlar biznes maqsadlaridan kelib chiqadi. Zamonaviy rahbarlikni rivojlantirish metodlari, eng avvalo, tashkilot strategiyasiga mos keluvchi zaruriy ko'nikmalarni aniqlashni taqozo etadi.

Tashkilotlar o'z maqsadlariga erishish uchun hozirgi va kelajakdagi rahbarlik salohiyatiga ega xodimlarni tayyorlab borishlari lozim.

2. Rahbar shaxsining individualligi rivojlanish jarayoniga bevosita ta'sir qiladi. Rahbarlarning shaxsiy xususiyatlari (o'qish uslubi, fikr-mulohazalarga ochiqlik, o'ziga baho va boshqalar) ularning rivojlanish jarayoniga qanday yondashishini belgilaydi.
3. Yetakchilik ko'nikmalari quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: kelajakni ko'ra bilish, maqsadlarni belgilash, strategiyani tushuntira olish va jamoani safarbar etish, rejalashtirish hamda rejalarning amalda bajarilishini ta'minlash. Transformatsion rahbarlar boshqalarning fikr-mulohazalariga ochiq bo'ladi, ularni jarayonga jalb qiladi va mas'uliyatni ularga ishonib topshiradi. Moslashuvchan rahbarlar turli vaziyatlarda qaysi yondashuv samarali bo'lishini tushunadi, turli axborot manbalarini hisobga olgan holda holatni tahlil qiladi, boshqalarning fikrlari, ehtiyojlari va salohiyatiga nisbatan sezgir bo'ladi.
4. Rahbarlar o'z kasbiy rivojlanishlari uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga oladi, tashkilot esa bunga zarur resurslar bilan ko'maklashadi. Rivojlanish doimiy va uzoq muddatli jarayon bo'lib, uning markazida fikr-mulohaza hamda o'zini anglash turadi.
5. Rahbarlar o'zlarida turli harakatlar majmuasini shakllantirishlari zarur. Bu ularga turli vaziyatlarda mos uslubni tanlash yoki kamida turli yondashuvlarni sinab ko'rish imkonini beradi. Yetakchilik rivoji jarayonida rahbar o'z holatini anglash, qaysi yondashuvlar samarali bo'lishini tushunish hamda ularni o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi.
6. Rahbarlar tashqi muhit va o'z-o'zlarini anglay olishlari kerak. Tashqi muhitga oid tushunchalar texnologiya, iqtisodiyot va raqobat kabi o'zgarishlarni anglashni o'z ichiga olsa, ijtimoiy va shaxslararo anglash boshqalarning ehtiyojlari, sabablari hamda his-tuyg'ularini tushunishni anglatadi.
7. O'zini, boshqalarni va umuman muhitni chuqur anglash adaptiv, transformatsion va prinsipial yetakchilikni shakllantirishning asosidir. Buning uchun rahbar turli nuqtai nazarlardan vaziyatni tahlil qila olishi hamda turli yondashuvlarni solishtira olishi kerak. O'rganish tajribalari real ish sharoitidagi muhim holatlardan, seminar va mashg'ulotlardagi amaliy muammolarni yechish, simulyatsiyalar, murabbiylik baholari, inson resurslari mutaxassislarining mulohazalari, shuningdek, ma'ruzalar, kitoblar va o'quv kurslari orqali amalga oshiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Demak, mazkur yo'nalishlar zamonaviy yetakchilikni rivojlantirishda yangi yondashuvlarni aks ettiradi. Shu bilan birga, shaxsiy anglash va o'zini boshqarish orqali professional o'sish, kasbiy yo'nalishni belgilash hamda doimiy rivojlanishga erishish hamon yetakchilik rivojining negizini tashkil etadi. Ular insonlarning o'zlariga va boshqalarga nisbatan qaror qabul qilish uslublarini, fikr-mulohazalarga munosabatini va ushbu fikrlarni shaxsiy rejalarga qanday qo'shishini belgilaydi, ayniqsa, muvaffaqiyatsizliklardan saboq olib, izchil o'rganishga tayyor bo'lgan hollarda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2005). The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development (6th ed.). Burlington, MA: Elsevier.
2. Strong, R., et al. The Relationship between Students' Leadership Style and Self-Directed Learning Level // Journal of Agricultural Education. – 2013. – T. 54. – № 2. – B. 174–185.
3. Traynor, A. P., Boyle, C. J., & Janke, K. K. Guiding Principles for Student Leadership Development in the Doctor of Pharmacy Program to Assist Administrators and Faculty Members in Implementing or Refining Curricula // American Journal of Pharmaceutical Education. – 2013. – T. 77. – № 10. – B. 221.
4. Albano, C. (2000). What is Adaptive Leadership? Online paper from <http://www.selfgrowth.com/articles/calbano.html>, accessed 26–April, 2000.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.